

[K] **HET FESTIVAL MET DE JANUSKOP.
OEROL TUSSEN VERBREIDING EN VERDIEPING**

Gas geven en remmen tegelijk – zo kun je de bedachtzame strategie van Kees Lesuis omschrijven. De artistiek leider van het Oerol Festival, dat in 2012 aan zijn eenendertigste editie toe was, wil inhoudelijk de diepte in. Tegelijkertijd kan het populaire locatiefestival het zich niet veroorloven zijn brede, toegankelijke imago te verliezen. Onmogelijke spagaat?

In 1981 start Joop Mulder met een festival. Hij is eigenaar van kroeg De Stoep op het Waddeneiland Terschelling, de rebels-activistische *vibe* uit Amsterdam zit hem in het bloed. De eerste editie, in de straat voor zijn café, is een anarchistische mengeling van straattheater, *slam poetry*, clownerie en muziek. Het duurt niet lang voor de artiesten de kroeg verlaten en uitzwermen over het eiland. Mulder ziet het potentieel, en het locatiefestival Oerol is geboren. De naam – *oerol* betekent “overal” in het Friese dialect – verlegt zich van het uitzwerpende vee naar de cultuur die, in nauwe samenspraak met Staatsbosbeheer, “overal” op het eiland neerstrijkt. Oerol groeit: de 4.000 toeschouwers van de beginjaren zijn er in 2000 40.000; in 2012 meer dan 50.000. Geen wonder dat de doe-maar-op-aanpak van de beginjaren niet gehandhaafd kan blijven – niet alleen verandert de tijdgeest, ook de kwantitatieve groei schreeuwt om professionalisering. Dertig jaar later is er zakelijk en organisatorisch veel veranderd, maar één basisbeginsel lijkt nooit verdwenen: de intuïtie. Nog altijd worden veel artistieke keuzes gelegd tegen de enigszins ongrijpbare toetssteen of iets “des Oerols” is. Kees Lesuis is zich bewust van de kwetsbaarheid van dit onderbuikcriterium – je wilt er geen discussie met beleidsmakers mee – maar zijn consideratie voor het begrip is méér dan een nostalgisch restant van een anarchistisch verleden. Het getuigt van inzicht in de noodzaak van een publiek draagvlak. Samen met de organisatie is een omvangrijk en trouw publiek volwassen geworden, dat scherp aanvoelt wat “des Oerols” is.

Dat draagvlak is cruciaal. In de beginjaren stootte Mulder op weerstand van de eilanders, die Oerol zagen als een arrogante invasie uit Amsterdam. Maar Mulder toonde zich een slimme culturele

ondernemer. Hij beseftte dat een commerciële insteek nodig was om de Terschellingnaars voor zijn festival te winnen. De timing, midden juni, betekende voor de plaatselijke horeca een verlenging van het vakantieseizoen. Tegelijk bevatte het programma genoeg muziek- en straattheateracts voor een breed publiek. Toen het festival in 1994 niet kon doorgaan door financiële problemen voelde de middenstand meteen wat dat betekende voor de omzet. Het volgende jaar richtten de eilanders zelf een Garantiefonds op.

Het samengaan van artistieke en toeristische/commerciële belangen ligt van bij het begin aan de basis van Oerol, en dat janusgezicht draagt het festival nog altijd. Cruciaal is de aanwezigheid van een uitgebreid publiek dat eet, drinkt en slaapt op Terschelling. Een groot deel komt voor de gratis optredentjes, het straattheater, de fuiven op de campings, de wandel- en fietstochten, of “de sfeer”. Een kleiner deel komt voor het uitdagende of experimentele werk in het landschap, voor de locatievoorstellingen of voor het jonge talent in Atelier Oerol. “Je kunt dit festival op honderd manieren beleven”, zegt Lesuis. “Je kunt elke dag aan het strand liggen of je kunt alle moeilijke voorstellingen zien.” Beide publieksegmenten tevreden houden, voor de organisatie is het dansen op het slappe koord. In het verleden weerklonk de kritiek dat het commerciële de overhand had gekregen, dat Oerol een pretpark was geworden, terwijl de meerwaardezoeker in de kou bleef staan. Op die klacht wil Lesuis een antwoord formuleren, zonder het brede publiek kwijt te raken, want daarmee zou Oerol ook de eilanders verliezen, de sponsors én de Nederlandse overheid, met haar obsessie voor publieksaantallen.

Hoe het artistieke en de animatie in balans brengen? Lesuis wil de lichte programmering dichterbij de artistieke toebrenge, niet omgekeerd. Een voorbeeld: in de recentste editie werd het straattheater (het oudste, populairste onderdeel van Oerol, de “roots” van het festival) gebundeld in ‘Expedities’. In plaats van losse straatacts op te voeren werden gezelschappen verzocht het hele festival lang samen de straten te bespelen. Daarmee kreeg het straattheater de allures van een werkplaats. Dat initiatief past bij de drie vernieuwingsoperaties die Lesuis wil realiseren: inhoudelijke verdieping

Theater op locatie tijdens Oerol 2012, Foto's Sjaak Naeije.

van werken op locatie, het festival ontwikkelen als een proeftuin voor landschapskunst én profileren als plek voor ontwikkeling en onderzoek. Kortom: het eiland moet opnieuw, zoals in de begindagen, in zijn geheel een werkplaats worden, waar creatie en ontmoeting centraal staan. Dat streven doordringt ook de lichtere onderdelen van het festival. Een tweede voorbeeld: de muziekprogrammatie mikte in 2012 zoveel mogelijk op duurzame verbindingen en *cross-over*. Waar vroeger veel groepen slechts één keer speelden, werden ze nu in verschillende opstellingen geplaatst: op een groot en een klein podium, versterkt en akoestisch. Zo beproefden ze meer “locaties” én werden door hun verlengde aanwezigheid ontmoetingen mogelijk gemaakt. Idealiter zelfs over de grenzen van genres. Zo kreeg de jonge theatermaker en muzikant Akwasi Ansa naast zijn plekje in het theaterparcours ook een stek op het hoofdpodium in festivalcentrum Westerkeyn. Hij verbreedde er spontaan met de Nederlandstalige hiphoppers Typhoon en Zwart Licht. “Omstandigheden creëren waardoor toeval kan ontstaan”, noemt Lesuis dat.

Langere trajecten afleggen, duurzame verbindingen smeden, aansturen op inhoudelijke verdieping: een deel van het publiek zit erop te wachten en Lesuis wil de liefhebbers beter verzorgen. Het is opvallend hoe groot de opkomst in 2012 was voor debatten, inleidingen, lezingen. Het is ook dit publiek dat nieuwsgierig Atelier Oerol volgt. Deze werkplaats voor jong talent ontstond twaalf jaar geleden, en kwam steeds sterker in het hart van het festival te staan. Makers lopen binnen Oerol een tweejaarlijks traject, waarbij ze het eerste jaar kennismaken met het eiland en een eerste schets tonen aan een breed publiek. Een jaar later kunnen ze hun aanzet uitwerken tot een volwaardige productie. Verbazend veel toeschouwers volgen hoe dit jonge werk rijpt, en in die trajectwerking liggen nog mogelijkheden. Zo werden dit jaar voor het eerst tekstlezingen gehouden. Lesuis droomt van schrijversresidenties, zodat het publiek een voorstelling kan volgen vanaf het ontstaan van een tekst via de eerste theatrale toonmomenten tot een volwaardige productie. Vervolgens verder het veld in, want Atelier Oerol moet voor jonge theatermakers

ook een springplank zijn naar de sector. Met het oog daarop organiseerde Oerol dit jaar voor het eerst *pitches*, waarbij jong werk werd voorgesteld aan internationale programmatoren. *Pitches*: het zal de oude getrouwen niet bepaald “des Oerols” in de oren klinken. Maar nostalgie is hier misplaatst. Als het festival jonge makers op weg kan helpen dankzij een netwerkevenement, mag het dat niet laten.

Oerol trekt dus aan de kar, maar zachtjes: het festival weghalen uit een nostalgisch verleden en het de eenentwintigste eeuw binnenleiden. Weg van het imago van feestplek, op zoek naar inhoudelijke verdieping. Maar samen met het publiek, met Staatsbosbeheer, met de ondernemers op het eiland. Lesuis noemt Oerol “een kralenketting waar iedereen een kraal aan kan rijgen”. Het experiment met de Expeditie leverde klachtenbrieven op van boze toeschouwers die hun goochelaars terugwilden. Lesuis neemt dit ernstig: “Ik ben niet van plan die goochelaars terug te brengen, maar ik probeer wel te luisteren: wat missen zij? Vervolgens probeer ik daar een artistiek antwoord op te formuleren. Natuurlijk zou ik kunnen roepen dat ik geen rekening houd

met die brieven, maar het festival mag vooral niet arrogant worden.”

De complexe puzzel die Oerol is, vraagt zowel om artistieke koppigheid als om een talent voor meeveren en onderhandelen. En niet te vergeten: om een loepzuivere intuïtie.

EVELYNE COUSSENS

www.oerol.nl. De volgende editie vindt plaats van 14 tot 23 juni 2013 op het Waddeneiland Terschelling.